OBIECTUL JURIDIC GENERIC AL INFRACȚIUNILOR PREVĂZUTE LA ART. 303 DIN CODUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

THE GENERIC LEGAL OBJECT OF THE CRIMES PROVIDED IN ART. 303 OF THE CRIMINAL COD OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Constantin BRAGOI, ORCID 0009-0000-0457-9636
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 343.213:343.9:343(478)(094.4) e-mal: bragoiconstantin5s@gmail.com

This scientific approach is dedicated to the analysis of the generic legal object of the crimes of interference in the administration of justice and in criminal prosecution, which are provided for in art. 303 of the Criminal Code of the Republic of Moldova. It is noted that the generic legal object of these crimes is formed by social relations regarding the activity of carrying out justice and the activity of contributing to the carrying out of justice. It is argued why the notion of „justice" in the sense of the title of chapter XIV of the special part of the Criminal Code, should be interpreted in a broader sense, extending it to the activity of other legal bodies that contribute to the achievement of the goals and tasks of justice, not just the courts. In the end, the conclusion is reached that the name of chapter XIV of the special part of the Criminal Code must be reformulated from „Crimes against justice" to „Crimes related to the administration of justice".

Keywords: *generic legal object, interference in the execution of justice, interference in the criminal investigation, crimes against justice.*

INTRODUCERE

În vederea edificării unui sector al justiției independent, imparțial și eficient, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii, respectarea drepturilor omului și să contribuie la asigurarea încrederii societății în actul de justiție, statul Republica Moldova a incriminat unele fapte ca „infracțiuni contra justiției".

În teoria dreptului penal sunt specificate trei categorii ale obiectului infracțiunii: a) obiectul juridic general, b) obiectul juridic generic (de grup) și c) obiectul juridic special (nemijlocit) [1, p. 10; 2, p. 114; 3, p. 178].

Obiectul juridic generic (de grup) este constituit dintr-un grup de valori sociale de aceeași natură, ocrotite prin normele dreptului penal, care pot fi lezate numai prin anumite acțiuni (inacțiuni) [3, p. 131]. Obiectul juridic generic este același pentru infracțiunile aflate în cadrul unui capitol al părții speciale a Codului penal [4, p. 113].

Sub aspectul sistematizării, infracțiunile din partea specială a Codului penal sunt asociate după obiectul juridic generic, astfel încât, infracțiunile contra justiției sunt prevăzute în capitolul XIV din partea specială a Codului penal. În cadrul căruia un loc

aparte îl ocupă infracțiunile de amestec în înfăptuirea justiţiei şi în urmărirea penală, prevăzute la art. 303 CP RM.

Astfel, pentru a elucida importanţa socială a atentatelor infracţionale și în vederea stabilirii locului art. 303 CP RM în cadrul sistemului părţii speciale a Codului penal, în prezentul studiu științific ne-am propus să identificăm conținutul obiectului juridic generic al infracțiunilor prevăzute la art. 303 CP RM.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Ab initio, în scopul identificării și dezvoltării mai profunde a noțiunii de obiect juridic generic al infracțiunilor de amestec în înfăptuirea justiției şi în urmărirea penală considerăm că este necesară analiza noțiunii de „justiție”, care a generat multiple polemici în literatura de specialitate.

Din punct de vedere etimologic, termenul de „justiţie” provine de la latinescul „*justitia*” - dreptate [5, p. 186]. Într-o altă viziune, se consideră că provine de la latinescul „*jurisdictio*”, cuvânt compus din *jus* (drept) şi *ducere* (a spune, a pronunța), deci a pronunţa dreptul [6, p.160]. În doctrină noţiunea de „justiție”, precum și noțiunea de „dreptate”, sunt considerate uneori ca fiind sinonime sau echivalent al dreptului, iar alteori, un element distinct de acesta și superior [7, p. 718].

Unii autori interpretează noţiunea de „justiție” în sens restrâns, rezumând-o doar la activitatea de soluționare a cauzelor de către instanțele judecătorești [8, p. 34], iar alţii în sens mai larg, extinzând-o și la activitatea altor organe de drept care contribuie la realizarea scopurilor și sarcinilor justiției, nu doar a instanțelor judecătorești [1, p. 11].

Caracterizând accepțiunea restrânsă, doctrinarul V. Kuzneţov menționează că „interesele justiţiei ca obiect al protecţiei juridico-penale constau în realizarea acestei activităţi doar de către instanţele judecătoreşti, excluzând activitatea celorlalte organe de drept” [9, p. 9].

Autorul C. N. Harisov relevă că „justiția este determinată ca fiind o activitate procesual reglementată a tuturor instanțelor de judecată care reprezintă puterea judiciară în stat, în vederea examinării obiective și imparțiale a cauzelor penale, civile, administrative, constituționale, orientată spre pronunțarea unei hotărâri legale și echitabile (sentințe, încheieri, decizii etc.)” [10, p. 13].

În conformitate cu art. 114 din Constituţia Republicii Moldova [11] „Justiţia se înfăptuieşte în numele legii numai de instanţele judecătoreşti”. Iar, potrivit alin. (2) art. 115 al Constituţiei „Justiţia se înfăptuieşte prin Curtea Supremă de Justiţie, prin curţile de apel şi prin judecătorii”.

Din aceste prevederi constituţionale, se poate observa că realizarea justiției ține doar de activitatea instanțelor judecătorești de soluționare a cauzelor penale, contravenționale, civile, administrative, precum şi orice alte cauze. Astfel, este cert faptul că hotărârile organelor, care nu au atribuţii de autoritate judecătorească, luate asupra cauzelor penale sau contravenționale, nu constituie înfăptuirea justiţiei, or, după cum rezultă și din prevederile alin. (1) art. 15 din Legea privind organizarea judecătorească [12], „Justiţia se

înfăptuieşte prin intermediul următoarelor instanţe judecătoreşti: a) Curtea Supremă de Justiţie; b) curţile de apel; c) judecătorii".

Fiind promotorul accepţiunii largi a noţiunii de „justiţie", autorul V. Dongoroz consideră că „prin incriminările privitoare la faptele care împiedică înfăptuirea justiţiei este apărată exercitarea tuturor funcţiilor judiciare, inclusiv activitatea organelor care execută măsurile judiciare luate şi hotărârile pronunţate de către aceste organe" [13, p. 485].

În opinia doctrinarilor I. S. Vlasov și I. M. Teajkova, noțiunea de „justiție" înglobează „organele a căror activitate este apărată prin lege de atentatele împotriva justiției" [14, p. 27].

Pe bună dreptate, cercetătoarea N. Iliescu afirmă că „înfăptuirea justiției, ca valoare socială apărată prin incriminările din acest capitol (Capitolul II, Titlul VI din Partea Specială a Codului penal român „Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției") trebuie înțeleasă în accepțiunea cea mai largă a acestei noțiuni. Acest înțeles larg, în raport cu ocrotirea penală, cuprinde complexul de funcțiuni prin care se înfăptuiește justiția, adică diversele activități funcționale caracteristice operei de realizare a justiției. Această accepțiune largă se răsfrânge și asupra înțelesului termenului de organ care înfăptuiește justiția" [15, p. 162].

În acest context, prezintă interes și reflecțiile doctrinarilor Gh. Dărîngă și D. Lucinescu, care menționează că „înfăptuirea justiției, în sens larg, cuprinde, pe lângă funcția principală de jurisdicție, și funcțiile complementare de urmărire penală și de executare a hotărârilor judecătorești, și a măsurilor judiciare, toate acestea concurând la înfăptuirea justiției" [16, p. 110].

Sintetizând aceste opinii, putem afirma că noţiunea de „justiţie" ca valoare socială protejată de normele capitolului XIV din partea specială a Codului penal, urmează a fi interpretată *lato sensu*, or, acceptând interpretarea *stricto sensu* a noțiunii de „justiție", o asemenea viziune ar reflecta trunchiat conținutul obiectului juridic generic al infracțiunilor contra justiției.

Din titulatura capitolului XIV al părții speciale a Codului penal este cert faptul că legislatorul a avut în vedere noțiunea „justiției" într-un sens mai larg, cuprinzând în acest capitol și norme cu privire la infracțiuni contra activității care contribuie la înfăptuirea justiției, astfel încât o bună parte din articolele capitolului XIV a Codului penal (*e.g.* art. 311 „Denunţarea falsă sau plângerea falsă"; art. 315 „ Divulgarea datelor urmăririi penale"; art. 317 „Evadarea din locurile de detenție"; art. 320 „Neexecutarea hotărârii instanței de judecată"; art. 320[1] „Neexecutarea măsurilor din ordonanţa de protecţie a victimei violenţei în familie" etc.), nu au ca scop apărarea penală a activității de înfăptuire a justiției.

Sub acest aspect este relevantă opinia doctrinarilor S. Brînza şi V. Stati, care susțin că „valoarea social fundamental, apărată împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul XIV din partea specială a Codului penal, include următoarele segmente: 1) activitatea de examinare şi soluţionare a cauzelor de către instanţele de judecată; 2) activităţile desfăşurate în paralel de către alte persoane decât judecătorii, care contribuie la justa so-

luţionare a cauzelor (activitatea projudiciară); 3) activitatea ce precede judecata (activitatea prejudiciară); 4) activitatea ulterioară judecăţii, presupunând punerea în executare a hotărârii judiciare (activitatea postjudicială)” [7, p. 720].

Prima facie, din denumirea capitolului XIV din Partea Specială a Codului penal, se desprinde că obiectul juridic generic al infracţiunilor prevăzute la art. 303 CP RM și al tuturor celorlalte infracțiuni prevăzute de acest capitol îl constituie relaţiile sociale cu privire la activitatea de înfăptuire a justiției.

O analiză atentă a infracțiunilor incluse în acest capitol, inclusiv a art. 303 alin. (2) CP RM, infracțiune ce atentează la relațiile sociale ce asigură buna activitate a organelor de urmărire penală sau a personalului instanțelor de judecată internaționale, dar și o abordare mai largă a noțiunii de „justiţie”, conduce la concluzia că legislatorul moldav a decis să apere în cadrul unui singur capitol al legii penale atât relațiile sociale cu privire la activitatea de înfăptuire a justiției, cât și relațiile sociale cu privire la activitatea care contribuie la înfăptuirea justiției.

În acest context, susținem în totalitate opinia doctrinarilor S. Brînza şi V. Stati, care menționează că obiectul juridic generic al infracţiunilor prevăzute în capitolul XIV al părţii speciale a Codului penal îl constituie „relaţiile sociale cu privire la activitatea de înfăptuire a justiţiei şi activitatea de contribuire la înfăptuirea justiţiei” [7, p. 720].

Pe de altă parte, analizând infracțiunile consacrate în art. 303 CP RM constatăm că acestea pot atenta atât la relaţiile sociale, ce asigură funcţionarea normală a instanţelor de judecată naționale și internaționale, ca unic promotor al actului de justiție (alin. (1) art. 303 CP RM), cât şi la relaţiile sociale, ce asigură buna funcționare a organelor de urmărire penală sau a personalului instanțelor de judecată internaționale, care contribuie la înfăptuirea justiţiei (alin. (2) art. 303 CP RM).

Astfel, ținând cont de faptul că legea penală nu definește noțiunea de „justiție”, precum și excluzând interpretarea exstinsă a acestei noțiuni, care a generat multiple polemici în literatura de specialitate, putem observa că denumirea capitolului XIV al părţii speciale a Codului penal nu corespunde în totalitate conţinutului său, inclusiv alin. (2) art. 303 CP RM, deoarece evocă o arie de incidenţă mai restrânsă, fiind intitulat „infracțiuni contra justiției”, pe când în realitate protejează și alte relații sociale cu privire la activitatea ce contribuie la înfăptuirea justiției.

Din acest punct de vedere, susținem pe deplin opinia doctrinarului V. Stati, ce afirmă că se impune precizarea denumirii capitolului XIV al părţii speciale a Codului penal, după cum urmează: „Infracţiuni privind înfăptuirea justiţiei sau legate de înfăptuirea justiţiei”. În acest fel, va fi clar că activitatea procuraturii, a organelor de urmărire penală sau a altor organe, care contribuie la înfăptuirea justiţiei, nu este un scop în sine. Activitatea prejudicială şi cea postjudicială este o activitate prin care se contribuie, într-o măsură sau alta, la înfăptuirea justiţiei. Totodată, o asemenea activitate nu înseamnă înfăptuirea justiţiei [17, p. 19].

În aceeaşi ordine de idei, prezintă interes și recomandările doctrinarilor V. Cușnir și A. Doga cu privire la faptul că este necesară reformularea capitolului XIV din partea

specială a Codului penal din „Infracţiuni contra justiţiei” în „Infracţiuni care împiedică înfăptuirea justiţiei”, pentru excluderea unei interpretări largi a noţiunii de justiţie, care contravine prevederilor constituţionale stipulate la art. 114 din Constituţia Republicii Moldova [18, p. 18].

Pe cale de consecință, luând în considerare argumentele prezentate mai sus, propunem modificarea denumirii capitolului XIV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova din „Infracţiuni contra justiției” în „Infracţiuni legate de înfăptuirea justiţiei”.

CONCLUZII

Obiectul juridic generic al infracţiunilor prevăzute la art. 303 CP RM şi al tuturor celorlalte infracţiuni prevăzute în capitolul XIV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, îl formează relaţiile sociale cu privire la activitatea de înfăptuire a justiţiei şi activitatea de contribuire la înfăptuirea justiţiei.

Nu ar fi corect să susţinem că numai relaţiile sociale cu privire la activitatea de înfăptuire a justiției formează obiectul juridic generic al infracţiunilor prevăzute în capitolul XIV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, în general, precum şi al infracţiunilor specificate la art. 303 CP RM, în particular, întrucât o asemenea viziune ar reflecta trunchiat conținutul obiectului juridic generic al infracțiunilor contra justiției.

Redenumirea capitolului XIV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova în „Infracţiuni legate de înfăptuirea justiţiei” este mai potrivită conţinutului acestui capitol, deoarece evocă o arie de incidenţă mai largă, incluzând și activitatea altor organe, care contribuie la înfăptuirea justiţiei.

Referințe:

1. ULIANOVSCHI, Gh. *Infracţiuni care împiedică înfăptuirea justiţiei*. Chișinău: Garuda-art, 1999. 174 p. ISBN 9975-9564-4-4.
2. BORODAC, A. et al. *Manual de drept penal. Partea generală*. Chişinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2005. 516 p. ISBN: 9975-935-77-X.
3. BOTNARU, S. *Drept penal. Partea general. Vol. I*. Chişinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2012. 328 p. ISBN 978-9975-53-083-5.
4. COPEȚCHI, S., HADÎRCA, I. *Calificarea infracțiunilor. Note de curs*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2015. 352 p. ISBN 978-9975-53-547-2.
5. ARSENI, A., IVANOV, V., SUHOLITCO, L. *Drept constituţional comparat*. Chişinău: CE USM, 2003. 295 p. ISBN 9975-70-356-9.
6. CREANGĂ, I., POPA, V. *Reintegrarea Moldovei. Soluţii şi modele*. Chişinău: F.E.-P „Tipografia Centrală”, 2005. 360 p. ISBN 9975-947-52-2.
7. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. II*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2015. 1300 p. ISBN978-9975-53-470-3.
8. МАРТЫНЧИК, Е. Г. Социалистическое правосудие: предмет,

правоотношения, функции и социальная роль. В: *Правоведение*. 1990, № 2, с. 27-36.
9. КУЗНЕЦОВ, В. М. *Уголовная ответственность за отказ свидетеля или потерпевшего от дачи показаний*. Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Москва, 2004. 162 с.
10. ХАРИСОВ, К. Н. *Ответственность за преступное вмешательство в деятельность лиц, осуществляющих правосудие и уголовное преследование: проблемы теории и законодательства*. Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Казань, 2004. 259 с.
11. Constituția Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1.
12. Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 58.
13. DONGOROZ, V. et al. *Explicaţii teoretice ale Codului penal roman*. *Ediția a II-a. Vol. IV*. București: Ed. Academiei Române, 2003. 936 p.
14. ВЛАСОВ, И. С., ТЯЖКОВА, И. М. *Ответственность за преступления против правосудия*. Москва: Юридическая литература, 1968. 134 с.
15. DONGOROZ, V. et al. *Explicaţii teoretice ale Codului penal român*. *Vol. IV*. București: Ed. Academiei Române, 1972. 1035 p.
16. VASILIU, T. et al. *Codul penal român, comentat și adnotat. Partea specială. Vol. II*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1977. 696 p.
17. STATI, V. Răspunderea penală pentru infracţiunea de tortură şi infracţiunea de organizare sau instigare a acţiunilor de tortură (Partea I). În: *Revista Naţională de Drept*. 2008. nr. 2, p. 18-24. ISSN 1811-0770.
18. CUȘNIR, V., DOGA, A. Reflecții asupra noțiunii de justiție ca valoare socială protejată de normele juridico-penale. În: *Revista Națională de Drept*. 2013, nr. 12, p. 16-18. ISSN 1811-0770.